

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

De sancta Elizabeth clxiii

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

De sancta

Elisabeth

Ilo autē viriliter hoc negante ait. Adducite ad me infantē. Quo allato. cū. xxx. c. s̄s̄ dierū dixit ad eum brixius. Adiuro te per filiū dei vt dicas corā omnib⁹ si ego te genui. Et ille. Non tu inquit es pater meus. Pp̄lo autē v̄gēre vt q̄s esset eius pater requireret. ille ait. Non est hoc meum. feci q̄d ad me pr̄nuir. Pp̄ls autē hoc totū magicis artib⁹ attribuebat. dicens. Nequaq̄ nobis falso pastoris nomine dñaberis. Tūc ille pro sui purgatione pr̄unas ardētes vsq̄ ad tumbā sancti martini cūctis vidētib⁹ deportauit. Pr̄ocatisq̄ pr̄unis. vestis ei⁹ illa apparuit. Et ait. Sicut hoc meū vestimētū a pr̄unis mansit illesum. sic corpus meū a pr̄actu mulieris est mundū. Pp̄lo autē ad huc nō credēte. san tū brixiiū p̄tumelīis et iniurijs afficiūt. et a sua dignitate cūctiūt. vt verbū q̄d sanct⁹ martinus dixerat impleret. Tunc brixius flens. papā adiit. et. vij. annis ibi permanēs: quicquid in sanctum martinū deliquerat penitēdo delcuit. Pp̄ls autē iustinianū p̄fecit. et romā p̄tra brixium m. sit. vt ep̄scopatū sibi p̄tra brixiiū defensaret. Quo cum tenderet: in ciuitate vercellensi vitam finiuit. et armeniū loco ei⁹ pp̄lus omnis p̄fecit. Septimo igitur anno brixius cū auctoritate pape rediēs sero ab v̄be miliario hospitiiū accepit. et armenius eadem nocte sp̄m exalauit. Qd brixius per reuelationē cognoscēs. ait suis vt surgerēt. et secum ad tumulandū thuronensem ep̄m properarēt. Cum ergo brixii⁹ p̄ vnā portā ciuitatē ingrederetur. al̄le autē p̄ aliā mortu⁹ efferebat. Quo sepulto. sanct⁹ brixius sedem suam accepit. et septē postmodum annis p̄siciens et vitam laudabilē ducens. xlvj. anno ep̄scopatus sui: in pace quicuit.

De sancta Elisabeth. clxiii. A

Elisabeth interpretat deus meus cognouit vel dei mei septima. vel dei mei saturitas. Dicitur ergo primo elisabeth deus me⁹ cognouit q̄: deus eam cognouit. id est. suo bñplacito approbavit. vel cognouit. id est. notitiā sue cognitionis sibi infudit. Secō d̄: elisabeth. id est. dei mei septima. ipsa cū habuit septimā dei. v̄l q̄ septē opibus misericōdie se exercuit. vel q̄ nūc est in septima etate quiescentiū. perueit. et tandem in octauam resurgentiū. vel propter septem stat⁹ in quib⁹ fuit. Ipsa namq̄ fuit in statu virginali. scōdo in statu p̄ugali. tercio in statu viduali. quarto in statu actiuo. quinto in statu p̄templariuo. sexto in statu religioso. et nūc septimo est in statu glioso. Et isti septē stat⁹ manifeste p̄tinētur in legenda sua vt possit dici de ea q̄d d̄: in danielē de nabu

chodonosor. septē t̄pa mutabūtur sup eam. Terco d̄: dei mei saturitas. deus eam modo sariavit. et repleuit p̄plēdo: et veritatis. dulce d̄: et suauitatis et vigore eternitatis. Vñ aug⁹. in li. de ciui. dei. agē s̄de ciuitate celesti dicit. In eternitate dei v̄get. in veritate dei lucet. in bonitate dei gaudet.

Elisabeth illustris vngarie regis filia. genere nobilis. s̄: fide ac religione nobilior stirpem tam nobilē nobilitauit exemplis illustrant miraculis. et decorauit gr̄a sanctitatis. Quā auro: nature supra naturā quodāmodo extulit dum puella regalib⁹ nutrita delicijs. oīa pericula aut oīno p̄tēneret. aut eades in dei obsequiū manciparet: vt liquido clareat tenera ei⁹ infantia quanta simplicitate v̄guit. quanta dulci deuotione inceptit. Extr̄s. quidem cepit bonis assuescere studijs. ludos spernere vanitatis. successus p̄sp̄eros fugere mundi. p̄ficere semp in reuerētia dei. Cum cū ad huc esset quinquennis. in eccl̄ia orādī gr̄a tam sedula permanebat: vt eam eius sodales vel ancille auellere vix valerēt. Quā cum analle vel coeranee ei⁹ obseruarēt. aliquā de illis causa ludi versus capellam insequi videbatur vt ex hoc intrādī eccl̄iam opportunitatē captaret. Quā ingrediēs genua flectebat. aut pauimēto totalr̄ incumbebat. Et licet l̄raz peritiā non b̄ret. tñ corā se in eccl̄ijs sepe psalteriū expandebat. vt quodāmodo se legere fingeret: me velut occupatam quis impediret. Se quoq̄ cum puellis ad terras prostratā ludi specie mensurabar vt sub tali occa

De sancta

Elisabeth

sione deo reuerentiam exhiberet. In ludo etiam
anulorum et alijs ludis spem totam in deum ponebat
Et ex his que puella puula lucrabat vel alias pecu-
aliter possidebat. puellis pauculis decimas ex-
hibebat inducens eas ut sepe oratione dominicam di-
ceret et crebro virginem salutarer. Crescens vero
per etatem tempore. crescebat amplius per affectum deu-
otionis. Nam beatam virginem dei genitricem in sui pa-
tronam et aduocatam et beatum iohannem euangelistam
in sue castitatis custodem elegit. Cuius etiam singule
cedule singulorum apostolorum nominibus inscripte altari
imponerentur. et quelibet aliarum puellarum casu sibi
cedulam contingente acciperet. ista oratione fusa tribus vi-
cibus cedulam ubi nomen sancti petri erat inscriptum:
ut desiderabat accepit. Ad quem tanto deuotionis
ferrebat affectum. ut nichil in eius nomine petentibus
denegaret. Ne vero mundi successus sibi nimium blan-
diretur quotidie in rebus prosperis si aliquid detrabe-
bat. Cum enim in aliquo ludo sibi prospere succederet
reliquit intermittebat dicebat. Nolo procedere
se propter deum reliquit intermitto. **B** Ad cho-
reas quoque cum puellis ceteris aduocata cum vniu-
circuitu peregrinaret dicebat. Sufficiat nobis vnus
circuitus: iam propter deum alios dimittam. Et sic
per talem modum puellas a vanitatibus temperabat.
Vestimentorum lasciuos usus semper abhorruit et om-
nem in his honestatem dilexit. Certum quoque sibi nu-
merum orationum indixerat: quem si quando aliqua occu-
patione preuenire non potuisset perficere. et ab ancillis
lectum ingredi cogebatur cum celesti sponso vigilas
vigilanter soluebat. Dies quoque solennes puella
nobilis tanta deuotione colebat: ut etiam manicas
sibi ipsi nulla ratione pateretur antequam missarum so-
lemnia complerentur. Sirotecarum etiam usus ante me-
ridiem in diebus dominicis sibi interdixit. volens in
hoc et sacre deferre sollemnitati. et sue satisfacere deu-
otioni. Propter quod solita erat ad hoc et sicut se pro
votum alstringere: ne quis eam posset aliquibus suasio-
nibus a suo proposito reuocare. Officium ecclesiasticum
audiebat cum tanta reuerentia ut cum sacra legerentur
euangelia. vel sacra hostia perficeret: manicas
si forte psute essent solueret. monilia deponeret. et
cetera capitis ornamenta in ymo locaret. **A** ubi
gradum virginalem prudenter rexit. et innocenter
percurrat. coniugalem gradum intrare compellitur. ut
pote que ad hoc paterno imperio urgebatur. fru-
ctum preceptura tricesimum que fidem trinitatis ser-
uauit cum decalogo preceptorum. Consensit igitur licet in
uita in copulam coniugalem: non ut libidini preteriret.
sed ne patris preceptum preterneret. et ut filios edu-

candos ad dei seruicium precrearet. Quamuis enim fue-
rit legi thori coniugalis prestricta: nulli tamen culpande
delectationi fuit subiecta. Quod inde manifeste con-
stat: quoniam in manibus mariti conradi votum emisit. quod
si vero suo eam supiuere preingeret: continentiam pre-
petuas obseruaret. **F**uit igitur langrauo
thuringie sociata coniugio. prout regalis exigerat
magnificentia. et dispositio ordinauit diuina. ut scilicet
ibi de multis ad dei amorem adduceret. et incultos
homines edoceret. Licet autem mutaret statum non tamen
mutauit mentis affectum. Quamuis autem fuerit deuotio-
nis et humilitationis ad deum. quante austeritatis
et abstinentie ad seipsam. quante largitatis et mise-
ricordie ad pauperes. ex his que subiecta sunt apte
declarat. Nam in oratione tantum extitit seruosus:
ut etiam ancillas ad ecclesiam gradu cito preueni-
ret ut quasi quibusdam claudesinis ordinibus aliqua
dei gratiam impetraret. In nocte ad orationem sepe
surgebat. rogante eam marito ut sibi parceret et
quieti alicui corpus donaret. ordinauit autem cum qua-
dam domicella sibi inter ceteras magis familiari
ut si forte somno depressa non surgeret eam pede
tangens excitaret. Quadam vero vice pedem domini tan-
gere voluit et casu in pede mariti iniecit. Qui subi-
to excitatus rem ut erat didicit: et paciter sufferens
prudenter dissimulauit. Et ut orationum suarum deo
pingue redderet sacrificium sepe ipsum irrigabat abun-
dantia lacrimarum quas quidem lacrimas fundebat
iocunde. et sine aliqua indecensi vultu premutatio-
ne. ita ut sepe cum dolore fletet. et de dolore gauderet
et hoc quadam vultu leticia venustaret. Tante se hu-
militati subiecit ut propter dei amorem vilia et abie-
cta non sperneret. et hec cum deuotione nimia exerce-
ret. Nam infirmum quendam vultu deformem. capitis
setore horribile in sinu proprio reclinauit. et horri-
dum crinem tondens: eius caput ancillis ridentibus
lauit. In rogationibus semper processionem nudis pedi-
bus induta lanceis sequebatur. Et in predicationum
stationibus inter pauculas tanquam pauper et humilis
residebat. In purificatione post partum nequaquam se
ut cetera gemis ornabat. vel vestibus deauratis re-
gebat sed exemplo inuenire puerpe filium proprio
gestas in vultu. et ad altare cum agno et cadela
humiliter offerebat ut ex his et seculi pompam pre-
tendam ostenderet. et se illibate puerpe forma-
ret. Deinde domum rediens vestimenta ipsa cum qui-
bus ad ecclesiam precesserat alicui pauperi mulieri
tribuebat. **A**ccidit quoque ad sue humilitatis pre-
conium quod ipsa libertate precellens et dignitate subli-
mis. cuiusdam viri scilicet magistri conradi pauperis et

De sancta

mendici sed tñ scientia et religione precipui saluo iure matrimonij et sentiente marito. obedientie adeo se subiecit vt quicquid ille precipet ipsa cum reuerētia et multo gaudio adimpleret. vt ex hoc et obedientie preciperet meritū. et dñi saluatoris qui factus est obediens vsq; ad mortē imitaretur exemplum. **Q**uadam autē vice ad quandā pdicationem ab ipso vocata: supueniente marchionissa missenense impedita nō venit. Qd ille egreferens tantā ei inobedientiā relaxare noluit donec vsq; ad camisiam expoliatā cum quibusdā ancillis suis que culpabiles fuerāt fortiter verberari fecit. **D** Sibi quoq; tantā abstinētiā et rigore imponēbat: vt corpus suū vigilijs. disciplinis et ieiunijs maceraret. Nam sepe a virgib; abstinēs noctes ducebat insomnes vt orōnibus posset insistere. et in abscondito patrē celestē orare. Cūq; somni interpellaret necessitas: supstrata rapēcia dormiebat. Sed cū maritus abesset cū sponso celesti in orōnibus pnoctabat. Sepe etiā p manū ancillaz faciebat se in cubiculo fortiter verberari vt saluatori flagellato vicē repēderet. et carnē ab omni lasciuia coerceret. **T**antā autē in cibo et potu tpanitiam exhibebat vt in mensa mariti inter diuersa ferculoz genera interdū pane simplici esset ptenra. Magister em̄ coradus sibi interdixit ne de cibis mariti quicq; ptingeret de quibus sanam cōscientiā non h̄eret. Qd ipsa tanta diligentia obseruauit vt alijs diuersis delicijs abundātib; ipsa cum ancillis suis cibis grossiorib; vteretur. Sepe tñ ad mensam sedebat. et cibos manibus ptractabat et diuidebat. vt ex hoc comedere videretur: ne supstitionis notā incurreret s; vrbānitate talicunctos pnuas lenificaret. **Q**uadā vice cū longi itineris fuisset laboris depressa et marito et sibi fuissent cibi diuersi oblari qui nō credebātur de istis laboribus acquisiti omnino abstinuit. et nigrū panem et durū in aqua calida madefactū cū suis ancillis patiēter comedit. Qd hoc quosdā reddit iustos vir suus sibi assignauerat de quibus cū quibusdam ancillis suis que sibi ad hec omnia sentiebant viuebat. Sepe autē cibos curie respuit. et aliquoz bonoz viroz cibaria requisit. Hec autē omnia vir suus cū patientia supportabat. asserēs q; hec et ipse libēter faceret. si turbationē sue familie nō timeret. **S**tatū quoq; paupratis in summa glia pstituta lamope affectabat vt ex xpo pauperi vicem rependeret. et mūdus in ea nil pprius h̄eret. Quapropter interdum cū sola esset cū ancillis vestimētis vilibus induens se. et despecto velo

Elisabeth

caput suum operiens dicebat. Taliter incedam cū ad statū venero paupratis. Licet autē sibi abstinētie frenū imposuerit. tāta tñ liberalitate se ad paupes effundebat. vt nullū aliqua premi inedia patretur. sed omnib; adeo largissime subueniebat vt oēs eam matrē pauperū acclamarēt. Sex em̄ miscdie opibus tota vigilantia insudabat. vt regnū perpetuū pp etuo regnatura p̄ciperet. et paternam benedictionē cum benedictis ad dexterā possideret. Ipsa nāq; nudos vestiebat. Siquidē vestimēta impēdebat paupibus nudis. pegrinoz et pauperū corporib; speliendis. et pueris baptizandis. Quos quidē pueros sepe de fonte sacro leuabat. et pprijs manib; eoz vestimēta suebat. vt compaternitate ptracta eis liberius subueniret. **A**ccidit autē vt cuidam paupercule quoddam fatis bonū tribueret vestimentū. Illa autē videns donū tam magnificū. tam ingēti gaudio est pfusa vt ad terrā cadens mortua crederetur. Qd beata elisabeth vidēs. doluit se sibi tanta dedisse timēs ne sibi fieret causa mortis. Sed tñ p ea orauit. et ipsa sanata surrexit. Sepe autē ipsa cum ancillis suis lanā pprijs manib; filabat: et inde vestimēta fieri faciebat vt ex hoc bonoz laborz gloriosum reciperet fructū et exēplum vere humilitatis preberet. et de proprijs corpis laborib; elemosinā daret deo. **I**psa esuriētes pascebat. Paupib; em̄ alimēta pbebat. adeo vt lant grauiro viro suo profecto ad curiam frederici imperatoris q; tūc erat cremone: ipsa omnē annonā de suis grāgijs collegit. et pgregatis vndecunq; paupib;. quotidie eis necessaria ministrabat. eo q; tunc charistia et fames valida imminēbat. Sepe autē cum pecunia ei deficeret: ornāmēta vendebat vt paupib; subueniret. Multa etiā sibi et suis ancill; pfuevit subtrahere et paupib; reseruare. **I**psa sitiētes potabat. Quadā autē vice ceruisiā paupib; distribuens cum vnicuiq; sufficēter dedisset: inuentū est q; vas nullam habuit diminutionem sed eandem quā prius mensurā seruauit. **I**psa hospicio pegrinos et paupes suscipiebat. Domū em̄ maximam sub altissimo castro suo pstruxit in qua infirmozū magnā multitudinē resouebat quos dieb; singul non obstante difficultate ascensus vel descensus visitās. et eis oia necessaria ministrabat. et verbis incitatorijs ad patientiā inducebat. Et lic; omne corruptionē acris semper egre portauerit. infirmoz tamen corruptiones propter dei amorē etiā tēpore estiuo nō abhorruit sed remedia adhibuit velo proprij capitis versit. et manibus pprijs con

De sancta

Elisabeth

trectant. licet ancille talia grauer tolerarent. In eadem quoque domo puerulos pauperum feminarum nutriri cum summa diligentia faciebat quibus se tam dulcem et humile exhibebat: ut eam omnes matrem vocarent: et intrantem domum cuncti tanquam matrem filii sequerentur. et ante eam caernatim cum summo studio collocarent. ipsa vero et olliculas et anulos vitreos et quedam alia vitrea emi fecerat: ut pueri ludos pueriles in talibus exercerent. Que dum in pallio proprio equitatis in castrum deferret. de rupe altissima super lapides ceciderunt: sed nulla in eis lesio est inuenta. Ipsa infirmos visitabat. Miseroz enim compassio adeo animam eius vendicabat: quod hospicia diligenter procurans eos sollicite visitabat. eorum camerulas familiariter et deuote subintrans. nec difficultate vie preta: nec longitudine lacessita quibus subueniebat in necessariis. et verba exhibebat consolationis. Propter quod ex quintuplici consideratione remunerationem accepit: scilicet ex digna ratione visitationis. ex labore itineris. ex affectu compassionis. ex affectu consolationis. et ex largitione misericordie. Ipsa sepultura pauperum frequenter abibat. Mater namque deuota pauperum curabat ad funera. et vestes quas propriis manibus fecerat eorum corporibus cooperabat. adeo ut semel velut suum lineum magnum in partes divideret. et cuiusdam pauperis corpus inuolueret. Eorum etiam funera propriis manibus conrectabat. et in ipsorum obsequiis deuota manebat. Inter hec laudanda est deuotio viri sui. qui licet negocijs esset multis implicatus in dei tamen obsequio erat deuotus. Et quod ipse talibus personarum intendere non valebat: vixor: sue preterea pcesserat agendi omnia que dei honorem respicerent. et anime sue salutem afferrent. **F**cupiens vero beata elizabeth ut vir suus in fidei defensione potestatis sue arma pertereret: ipsius salubri exhortatione induxit: ut ad terram sanctam pergeret visitandam. Ubi dum esset ipse languens princeps fidelis. deuotus et inclitus. fide integra. et deuotione sincera. deo reddidit spiritum. suorum operum fructum recipiens gloriosum. Et sic ipsa vidualem statum cum deuotione amplectitur: ne vidualis continentie primio fraudaretur sed fructum sexagesimum perciperet ut pote que decalogum preceptorum cum sex operibus misericordie obseruaret. **T**ertium cum mors viri sui per totam fuisset turbulentiā diuulgata: ipsa tanquam dissipatrix et prodiga a quibusdam vasallis viri sui turpiter et totaliter est eieccta: ut ex hoc eius patientia claresceret. et paupertatis diu preceptum desiderium obtineret. Adueniente igitur nocte in domo cuiusdam tabernarij in loco

ubi porci iacuerant se recepit. deo gratias multas agens. Hora vero matutinali ad domum fratrum minorum pergens. rogauit ut pro sua tribulatione deo gratias agerent. et te deum laudantem cantarent. Sequenti die domum cuiusdam sui emuli cum suis paruulis iussa est ingredi. arto sibi loco ibidem admodum assignato. Que dum ab hospite et hospita plurimum grauaretur. pariter valefecit dicens. Libenter hominibus valefacere si beneficos inuenire. Compulsa igitur ad locum priorem rediit. et paruulos suos ad loca diuersa alendos transmisit. Dum vero per quandam viam strictam luto profundo plenam super quosdam lapides ibidem positos pergeret. et verula quedam cui iam multa beneficia contulerat super eosdem lapides transiens eadem cedere recusaret ipsa in lutum profundum cecidit. et surgens vestimenta sua gaudens et ridens absternit. **P**ost hoc autem abbatissa eius matertera ipsius paupertati nimium compaties ad episcopum habenbergensem ipsius auunculum eam duxit. Qui eam honeste suscipiens caute retinuit: intendens ipsam scdis nuptijs copulare. Quod cum ancille que secum continentiam vouerant didicissent. et ex hoc se multis lacrimis affligerent: beate elizabeth cum gemitu hoc retulerunt. Que eas confortans ait. Confido in domino pro cuius amore continentiam voui perpetuam que meum propositum firmum custodiet. et omnem violentiam preteret. et consilium humanum dissoluet. Et si forte auunculus meus voluerit me alicui copulare animo dissentiam. et verbis pariter contradicam. Et si nullum aliud michi euadendi superesset remedium nasum michi proprium detruncare ut me sic deformem quilibet abhorreret. **T**um igitur de mandato ipsius episcopi ad quoddam castrum inuita fuisse deducta. moratura ibidem donec tradere in coniugium. et ipsa suam castitatem domino cum lacrimis commendasset. Ecce domino disponente ossa viri sui de ultramarinis partibus deferunt. Iussa est igitur ab episcopo reduci: ut ossibus viri sui deuota occurreret. Ipsa ergo ossa ab episcopo cum honorabili processione. et ab ipsa cum multa deuotione et lacrimarum effusione suscepta sunt. Que peruersa ad dominum dixit. Gratias tibi ago domine quia in susceptione ossium viri mei dilecti tui me miseram consolatus es. Tu scis domine: quod licet ipsum te amantem multum amauerim tamen ob tui amoris eius presentiam carui. et in sancte terre tue subfidium destinavi. Et quod quis delectabile michi esset ad huc cum eo viuere tali conditione: ut cum ipso per totum mundum pauperum mendicare tamen te recte pro tua voluntate in vno crine ipsum non redimerem: nec ad vitam mortalem iterum reuocarem. ipsum autem

De sancta

et tue gratie recomendo. **S**erua ne fructum centesimū pderet qui pfectione euangelicā seruantibus darur q̄ de sinistra miserie ad dextrā glie transferūtur. religiosus habitū induit. vestes s̄s gr̄scas hūiles z abiectas. p̄tinentiā post mortem viri perpetuā seruans. obedientiā p̄fectā custodiens. z voluntariā paup̄tatē amplectēs. Mēdicando quoq̄ ire hostiarum voluit: sed mḡr Conradus nō permisit. fuit aut̄ ei⁹ habitus tam despectus: vt deferrer palliū griseū p̄ano coloris alteri⁹. plongatū. manicas etiā tunice ruptas alterius coloris panno habuit emendatas. **P**ater vero suus rex vngarie audiens filiā suā ad tantā deuenisse inopiā. comitē quendā ad eam misit vt ipsas ad paternā limina reducere pcuraret. Qui videns eam tali habitu ornātā. cernensq̄ sedentē humiliter z filantē p̄e p̄fusione z admiratione exclamās dixit. Nunq̄ filia regis tam vili habitu induta apparuit: nec lanam aliq̄n filare visa fuit. Cū vero pro sua reductione vehementer institisset nullaten⁹ acq̄civit. cū paup̄ b⁹ malens in paup̄tate degere q̄ diuitijs multis cū diuitib⁹ abū dare. Ut vero eius anim⁹ in deum totus trāsiret. z intenta eius deuotio nullū impedimentū h̄ret. rogauit dñm vt omniū tēporaliū p̄emptū sibi infunderet. z filioz dilectionē a suo corde auelleret z p̄tra omnes p̄tuncias p̄emptū z p̄stantiā largiret. fusa vō orōne audiuit dñm sibi dicentē. Exaudita est oratio tua. Que dixit ancillis. Exaudiuit dñs vocem meam: q̄ z omnia t̄palia vt sterco ra reputo. z de filijs meis non plus q̄ de alijs p̄ximis curo. z mei p̄emptū z obprobria paruipendo. nichilq̄ aliud iam diligere video: nisi deum. Magister quoq̄ Conradus sepe sibi molesta z cōtraria imponebat. z quos amplius diligere videbatur ab ei⁹ p̄sortio sepabat adeo vt duas fideles ancillas z predilectas que a iuuetute sua secum fuerant enutrite ab ea remoueret. multis effl. s. lacrimis hinc z inde. hec aut̄ faciebat vir sanct⁹ vt eius voluntatē frāgeret. z vt ipsa suū affectus ad deū totaliter erigeret: z ne aliqua de ancillis p̄stinam gloriā ad eius memoriā reuocaret. In his aut̄ omnib⁹ inueniebat z v̄t ad obedientiā z p̄stans ad patientiā vt per patientiā animā suā possideret. z per obedientiā victoria decoraretur. Dicebat quoq̄. Si p̄pter deum tantū timeo hominem mortalem: quantū timere debco iudicē celestem. Idco aut̄ mḡr cōrado pauperi z mēdico z nō alicui diuiti ep̄o obedientiā facere volui: vt omnē occasione t̄pale p̄solationis a me penitus

Elisabeth

abdicarem quadam v̄te: dum claustrum quarundam sanctimonialiū ab eis obnixē rogata intrasset: nō habita licentia a suo mḡro: fecit eam tam grauitē verberari: vt post tres hebdomodas in ea vestigia verberū apparerēt. Dicebat aut̄ suis ancillse z illas p̄solans. Sicut gramē fluuiō inundante dep̄mim⁹ z decrefcente erigitur sic z nos aliqua afflictione adueniēte debemus per hūilitatē submitri. cessante vero ad deū p̄spiritualē letitiā eleuari. **T**anta se humilitate dep̄imebat: vt nullaten⁹ patere q̄ ancille eā dñam appellarēt. sed singulari tantū ad eam nūero loquerētur eomodo s̄z quo inferiorib⁹ loqui solem⁹. Scutellas insup̄ aliq̄s coquine vr̄silia lauabat. z ne ab ancillis p̄hiberet eas tūc ad loca alia trāsmittere dicebat etiā. Si vitam aliā magis despectā inuenissem: ipsam pot⁹ elegissem. **C**eterum vt cum maria optimā partē possideret: sedule p̄mptioni vacabat. In qua quidē p̄mptione specialē gr̄am habuit lacrimas infundere. celestes visiones crebro videre. z ad amorē dei alios inflammare. Nūquidē magis iocunda videbat. tūc iocūde deuotionis lacrimas emittebat. ita vt lachrime de vultu ei⁹ iocūdo tanq̄ de fonte serenissimo effluere viderētur vt sil̄ silens videret z gaudens. nunq̄ in deformitatē vel rugas vultū exfletu p̄uertēs. Dicebat em̄ de his qui vultū in fletu deformāt: vident quasi dñm deterrere. Dent em̄ dñō qd̄ h̄nt cū iocunditate z hilaritate. Visiones celestes in ipsa sui orōne z p̄mptione sepe videbat. Quadam vero die sacro quadragesimali tēpe in ecclesia existens sic ad altare oculis defixis intentā manebat ac si ibidem dei p̄ntiam miraret. vbi per magnū spaciū p̄solata diuina est reuelatione resecta. Deinde domū reuersa dū se p̄e debilitate in ancille gremiū appodiasset. z illa p̄ fenestrā oculos ad celū defixos attolleret. tanta hilaritate vultus eius pfundit vt etiā risus mirabilis seq̄retur. Que cū diu tam iocunda visione letificata fuisset subito in lacrimas est p̄uersa. Rursus oculos aperies pristina iocūditate p̄fruit. oculosq̄ claudēs pristinis lacrimis irrigat. Et sic vsq̄ ad completoriū talib⁹ est diuinis p̄solationib⁹ immorata. Cum vero diu tacens nullū verbū emisisset penitus tandem p̄umpens locuta est dicēs. Ira dñe tu vis esse mecū z ego tecū. z nunq̄ volo a te separi. Postmodū cum ab ancillis rogaret vt ad dei honorē z ipaz edificationē qd̄ viderit indicaret: illa ipsaz importunitate de uicra ait. Vidi celū apertū: z ibesum se ad me benignissime inclinā

De sancta

Elisabeth

tem. vultumq; ad me sincerissimū ostendentem. Ego vero de sua visione ineffabili iocunditate per fusa. de suo recessu remanebā multo merore deie-
cta. Qui mei misert⁹. iterū me sui vult⁹ oñsione le-
tificans ait. Si tu vis esse mecū: ego ero tecum.
Cui ego rñdi. put me loquentē audistis. Cūq; ro-
garetur vt etiā visionē quā iuxta altare vidit ex-
poneret. illa rñdit. Quae ibi vidi nō expedit enar-
rare. Ibi tñ ī gaudio mltō fui. et dei mirāda p̄spe-
xi. **S**epe quoq; dū in orōne p̄sisteret. facies ei⁹
mire splendebat. et in eius oculis instar solis ra-
dij prodibant. **S**epe autē eius oratio tanti fer-
uoris inueniebā: vt etiā alios inflammaret. Iu-
uenē quoq; quendā sc̄lariter indutū ad se vocās
ait. Uideris nimis dissolute viuere cū dēres crea-
toi tuo seruire. Velles ne q̄ pro te deū orarem?
Et ille. Nolo dñā et id vehemēter exposco. Cum
igitur orationi se dedisset. et iuuenē s̄lr pro se ora-
tioni incumbere monuisset: iuuenis alta voce cla-
mavit dicēs. Cessare dñā ab oratione. iam cessate
Sed cū illa iam attentius oraret. iuuenis altius
clamans dixit. Cessate dñā: q̄ torus deficit et cō-
buro. Ipse enim tanto calore fuerat succensus.
vt totus sudans et fumās corpus et brachia velut
amens iactaret. adeo vt pleriq; accurrētes et ipm
tenentes vestes ei⁹ p̄re nimio sudore madidas in-
uenirent. et estum eius manibus ferre nō possent
ipso clamāte et dicēte. Torus ardeo et p̄sumor. Ut
vero beata elisabeth orationē compleuit. iuuenis
estuare cessauit. Qui rediēs ad seipsum. et diuina
grā illustrat⁹ ordine fratrum minorū ingressus est.
Illa autē inflāmatio sic ostensa. feruore orationū
tuarū igneū demonstrabat: q̄ tam validus extitit
q̄ etiā frigidū inflammauit. Sed ille carnalibus
assuetus et sp̄ialib⁹ nondū idoneus talia cape nō
valebat. **A**d summū vero cumulū p̄fectio-
nis propter marie p̄replationis ocū nō deseruit
marthe officii laboriosum sicut supra in sex opcri-
bus misericōdie est ostensus. Nichilomin⁹ tñ postq̄ re-
ligiosum habitū induit. sedule pietatis operibus
deseruiuit. Nam cū pro dote sua duo milia mar-
chay recepisset. partē in paupes distribuit. et de
reliquo in marpurg magnum hospitale p̄struxit.
Propter qd̄ oēs eaz reputabāt d. si patricē et p̄dis-
gam. et cuncti appellabāt eam insanam. Et q̄ om-
nes iniurias nouerat gaudenter accipe. imprope-
rabant ei q̄ nimis cito memoriam viri sui a corde
abiecerat que taliter exultabat. Postq̄ autē ho-
spitale p̄struxerat. seruiijs pauperū tanq̄ ancillā
humilē mācipauit. Nam paupibus sollicita mini-

strabat: vt eos etiam balnearet. et in lectis collo-
cans opiret: adeo vt ancillis gratulabūda diceret
Quā bñ nobiscū agis: q̄ dñm sic balneam⁹ et regi-
mus. In ipso autē pauperū obsequio sic humilr se
habuit q̄ puerulū quendā monocolū et scabie p̄fu-
sum vna nocte sex vicib⁹ p̄p̄ijs brachijs ad locuz
necessitatis detulit. et pannos ipsius sedatos libe-
ter lauit. Quandā etiam mulierē horribilr lepro-
sam sepe abluens in lectulo collocauit. vlcera ter-
gens et ligans. medicamēta adhibēs. vnguesq; p̄-
cidens. eius etiā pedib⁹ p̄strata corrigias calcia-
mentoꝝ soluēs. Ipsos autē infirmos ad p̄fessionē
et cōmunicationē inducēs verulam quandā peni-
tus rennuentē verberē castigatā induxit. Cū ve-
ro a pauperū vacabat officio. filabat lanā de quo-
dam monasterio sibi missam: et p̄eciū qd̄ inde ac-
cipiebat pauperibus diuidebat. **C**ū autē post
multā paupertatē quingentas marchas p̄ dote
sua recepras pauperib⁹ diuideret. et omnib⁹ ordi-
nate locatis ipsa succincta transiens ministraret
posita est lex vti quis in alioꝝ pauperū p̄iudiciū
locum mutaret vt iterū acciperet. capilloꝝ suoz de-
truncationē aliquā sustineret. Et ecce quedā puel-
la nom. ne radegundis que mira capilloꝝ pulcri-
tudine pollebat inde transitura aduenit. non ad
elemosinā sed vt quandā sorore suā infirmā visita-
ret. Quae cū tanq̄ legis p̄uaricatrix ad beatā eli-
sabeth adducta fuisset: eius capillos p̄tinus de-
truncari mādauit: ipsa flente et plurimū reluctāte
Cum vero quidā de astantib⁹ eam innocentē asse-
rerent. illa ait. Saltr̄ decetero nō poterit cū tāta
capilloꝝ ambitione ad chorēas accedere. neccū
illis vanitates aliquas exercere. Interrogata ve-
ro puella a beata elisabeth vtrū aliqui salubris vite
propositū p̄cepisset. rñdit q̄ iam diu habitū religi-
onis assumpsisset. nisi tanta fuisset in ea dilectio in
capillis. Et illa. Carius est michi q̄ capillos p̄dis-
deris q̄ si filius meus fuisset in imperiū sublima-
tus. Continuo igitur puella habitū religionis in-
duit. et in hospitali cū beata elisabeth degens lau-
dabilem vitā duxit. **C**ū quedā paupcula filiaz
p̄perisset. beata elisabeth filiā de sacro fonte le-
uauit. et noꝝē suū sc̄s elisabeth eidē imposuit. et
matri necessaria ministravit. ita vt de pellicio an-
cille sue manicas auferēs ad inuoluēdū puellā si-
bi tribueret. et calceos p̄p̄ios eidē donaret. Post
tres autē septimanas m̄lier dimissa puella. larēter
cū viro suo aufugit. Qd̄ cū sancte elisabeth nūcia-
tum fuisset. in orationē se dedit. et vir et mulier vl-
tra p̄gredi nō valentes ad ipsam coacti redierūt

et i

De sancta

Elisabeth

ab ea veniam postulantes. Quos ut iustum erat de ingratitude redarguēs eis puellā nutriendā tradidit. et de necessarijs eis prouidit. **K** Ap- propinquāte uero tpe quo dñs dilectā suā de mūdi erga saeculo uocare disposuit ut que p̄tēperat regnū mortalīū. regnū perciperet angloꝝ. x̄ps sibi apparuit dicēs. Ueni dilecta mea in preparata tibi eterna tabernacula. Dum igitur febre correpta de cūberet. et ad parietē faciē uersam teneret. audita est a circūstantibus dulcissimā pmere melodiam. Que cū ab vna ancillā q̄dam hoc esset p̄cūta- ra fuisset illa r̄ndit. Auicula que dā inter me et pa- rietē se ponēs tam suauiter cecinit q̄ me ad canē- dum silr̄ puocauit. In ipsa aut̄ sui egritudine sp̄- hiliaris exiit. et nunq̄ ab orōne cessauit. Ultima uero die ante eius transitū dixit eis. Quid acture essens si diabolus ad uos adueniret? Post paulu- lum uero alta uoce quasi diabolū licētians. fuge tribus uicibus exclamauit. Deinde dixit. Ecce ap- propinquat media nox in qua x̄ps nasci uoluit et in p̄scipio requieuit. **A**ppropinquāte uero ho- ra huius transitus ait. Jam tps̄ instat in quo omni- potēs deus eos qui amici sui sunt ad celestes nu- ptias euocauit. Post paululū uero anno dñi. M. cxxvi. ad extremā horā ueniēs dormiuit in pace. Licer̄ aut̄ eius uenerabile corpus inhumatū qua- tuor dieb' iacuerit: nullus tñ fetor ex eo p̄dibat. sed quidā odor aromaticus cunctos reficiēs exala- bat. Tunc aut̄ uise sunt auicule multe sup̄ cacumē ecclesie p̄gregare: quas nunq̄ aliquis pius uide- rat: que tam suauī modulatione cantabāt. et tāta uarietate modos cantādi formabāt. ut cunctos in admirationē adducerent. eo q̄ ei' exequias quo- dammodo agere uiderētur. Vultus aut̄ ibi fuit clamor pauperū. multa deuotio ppl'oꝝ. ita ut aliq̄ capillos capitis detrūcarēt. aliq̄ piculas pannoz̄ inaderent. et hec p̄ summis reliquijs reseruarēt. **E**iūs aut̄ corpus in monumento est positū: qd̄ postmodū redundare oleo est repertū. Manife- stum est igitur in ei' transitu quāte ipsa elizabeth fuerit sanctitatis. et hoc quo ad auicule modula- tionē et demonis expulsionē. Illā em̄ auiculā que inter ipsam et parietē se posuit. et tam dulciter ce- cinerit q̄ etiā ipsam ad cantandū induxit. credim' fuisse eius angelū q̄ fuerat ad eius custodiā depu- tatus: qui eidē eternū gaudiū nūciauit. Sicut em̄ reprobis interdū ante suū transitū reuelat eterna sui damnatio ad maiore sui p̄fusionē: sic electis in- terdū reuelat eterna sui saluatio ad maiore sui cō- solationē. Ille aut̄ cantus quē ipsa p̄tulit fuit im-

mensum gaudiū qd̄ ex tali reuelatione p̄cepit. qd̄ quidē tam immensum extitit q̄ in corde totaliter capi non potuit: sed se per suauitatis uocē manife- stauit. Diabolus insuper si forte aliq̄ ius habeat ad sanctos etiā moriētes accedit. Sed q̄ in beata elizabeth nil iuris habuit: ideo turpiter licētians aufugit. Per hoc igit̄ intelligi datur quāte fuerit sanctitatis a qua et diabolus territus fugit. et cui angelus eternū gaudiū nūciauit. **M**anifestū est sc̄do quāte fuerit mūdicie et puritatis. et hoc quo ad odoris exalationē. Quia em̄ corpus eius omni mūdicia et castitate in uita nituit: ideo in morte odoris suauitate fragrauit. **M**anifestus est tertio quāte fuerit excellentia et dignitatis et hoc quo ad auū iubilationē. Illas em̄ aues q̄ in cacumine ecclesie iubilātes et cantantes apparue- runt credim' fuisse angelos. qui a deo missi fuerit ut eius aiām in celum deferrēt et eius corpus cele- stibus iubilationibus honorarēt. Sicut em̄ ad re- probos morientes multitudo cōuenit demonū ut eos terroribus cruciēt. et eoz̄ aiās ad tartara ra- piant. sic ad electos decedētes multitudo confluit angloꝝ ut eos p̄ferēt et eoz̄ animas ad celestia regna p̄ducant. **M**anifestū est quarto quāte fue- rit misericōdie et pietatis. et hoc quo ad olei emanatio- nem. De eius em̄ corpe oleus emanauit. q̄ in uita misericōdie opibus tota redūdauit. Quātis pie- tatis uiscerib' eius nūc affluit sp̄s. cuius p̄fundi oleo inuentū est in puluere iacens corpus. **M**a- nifestū est quinto quāte sit apud deū potestatis et meriti. et hoc multiplici miraculoꝝ operatione. Postq̄ em̄ de corpe transiit deus eam multiplici miraculoꝝ gloria illustrauit: quoz̄ quedā inferius sunt posita. multa uo breuitatis gr̄a intermissa. **I**n partibus siquē saxonie in monasterio quodam biledē. diocesis monachus quidam ordi- nis cister. beinric' nomie tāta fuit infirmitate de- pressus. et grauib' doloribus circūdat' ut oēs ad cōpationē induceret. et clamoribus inquietaret. Quadā igitur nocte apparuit sibi quedā uenera- bilis dñia uestib' albis amicta que cū admonuit ut si sanitatē recipere cupet beate elizabeth se deuo- ueret. Sequēti nocte filia persuadens apparuit. Ille aut̄ cū abbas et prior deessent: de p̄silio supe- rioris uotū emisit. Tercia nocte eidē apprensus: signū crucis sup̄ eum edidit. et ille p̄tinuo sanitatē recepit. Cum aut̄ abbas et prior redeūtes hec au- dissent: mirari quidē de ei' sanitate ceperūt: sed de uoti adimplitiōe plurimū dubitarūt. cū nulli monacho liceat aliqua uota emittere. nec se ad

De sancta

talía obligare. Adiecit quoq; prior monachos sepe ad bñdi illicita sub specie boni demonū apparitione deludi. et ideo esset illi monacho psulendū vt mentē suā instabilē p̄fessione firmaret. Sequēti igit nocte eadē p̄sona q̄ prius sibi apparēs dixit Infirm⁹ sp̄ eris: donec impleas qd̄ vouisti. Statim ergo eadem infirmitas ipsius arripuit: et eisdē doloribus torqueri cepit. Qd̄ cū abbas audisset. ipsum statim licentiauit. et ceram pro imagine faciēda dari p̄cepit. Qui mox sanitate recepta. voto suū adimplere studuit et illi infirmitatis nichil postmodū passus fuit. **P**uella quēdā noīe benigna magūtinensis dioecesis: cū ab ancilla porū petisset illa cōmota potum porrexit dicens. Accipe et diabolū bibe. Usumq; est puelle vt ardēs ticio p̄ ei⁹ guttur descēderet. adeo vt se in collo parti clamarēt. Continuo igitur venter ei⁹ instar vris intumuit. et quidā in ei⁹ ventre p̄singula mēbra discernere visum est. Illa vō gemit⁹ miserabiles faciens. et voces insanas emittēs obsessa a demone fore credebatur. In statu vrotali p̄biennū māsit. Deducita igit ad tumulū sancte elizabeth. et ibidē pro ea voto emissio. dum sup̄ tumbā posita fuisset. velut exanimis ibidē apparuit. sed dum modicū panis ad manducandū et aquā bñdictā ad bibendū dum sup̄ eandē tumbam eidē obrulissent. mox cunctis stupeñtib⁹ et mirantibus sanata surrexit. **U**ir quidā de dioecesi traiectēsi gederic⁹ nomine: cum vna manu p̄tract⁹ eius vsū penit⁹ amisisset. et sepulcrū beate elizabeth bis v̄isitans curatio nem minime recepisset. tercio illic cum vxore sua cum multa deuotione accessit. Quo dū tenderet. senem quēdā reuerēdi aspectus habuit obuiū. Qui ab eo salutat⁹. et vnde venisset requisit. dixit se de marpurg vbi corpus sancte elizabeth requiescat venire. vbi deus multa miracula opatur. Cum aut vir suam infirmitatē exposuisset eidem ille manu eleuata eū benedixit dicens. Secur⁹ p̄ge: q; sanitatē recipies. dummodo manū infirmā ad caput sepulcri in quadā fouea ibi facta sub lapide miseris. Quā quāto p̄fundi immiseris tanto citi⁹ sanitatē obtinebis. Tūc aut sanctū nicolaū in memoria habeas: qui sancte elizabeth tanq; comes et soci⁹ in suis miraculis cooperatur ibidē. Adiecit etiā stultos esse qui proiectis oblationib⁹ statim discedūt cum sanctis placeat vt cū p̄seuerātia eoz suffragia postulent. Moxq; senex ab eis disparuit: nec vltra ipm̄ videre potuerūt. Sup̄ quo plurimū admirati p̄gebant. plenā sanitatis recuperāde fiduciā obtinētes. Vir igit iuxta senis cō-

Elisabeth

siliū manū sub lapide monumenti posuit. et ipsam priuuo retraxit oīno sanatā. **Q**uidā de dioecesi coloniensis bermānus nomine. dum in carcere a iudice teneret: ad deum se totalit̄ p̄tulit. et beatā elizabeth et maḡm cōradum in sui adiutoriū deuotione qua poterat inuocabat. Sequēti autem nocte ambo insimul cū multo lumine sibi apparuerunt. multipl̄ cū psolantes. Tandē sententia in eum data suspēditur. et ad spaciū vnius militaris theutonici in patibulo detinet. Iudex aut p̄cessit parētibus vt ipsum deponerēt. et in tumulo sepelirent. P̄parata igitur fouea cū esset depositus pater et patru⁹ ceperunt pro mortuo beate elizabeth patrocinia inuocare. Et ecce mirantib⁹ et stupētibus vniuersis qui fuerat mortu⁹ surrexit viuus. **S**colaris quidā de dioecesi magūtinensi ouitar dus nomine. dū piscationi min⁹ caurus insisteret. in flumen lapsus cecidit. Magno aut̄ ipis spacio interiecto dum ei⁹ corpus esset extractū adeo sine sensu et motu rigidū est repertū q̄ nullo in eo signo vite inuēro. vere mortu⁹ ab oibus est iudicatus. Tūc beate elizabeth implozātur merita. et cūctis videntibus et admirantibus sibi restituitur sal⁹ et vita. **I**uuenis quidā tres annos et dimidium hñs de dioecesi magūtinēsi. bugolun⁹ nomine dum sp̄m̄ emisisset. et corpus ei⁹ p̄ spaciū quatuor militarioz teutonicoz rigidū et exanime iacuisset. mater ad inuocandā sanctā elizabeth tota deuotione se p̄tulit. et puerum viuum et sanum recepit. **P**uer quidā quatuor annoz dū in puteū cecidisset. casu quidē veniēs aquā haurire. ania duerit puerū submersum int⁹ iacere. Quē postq; cum difficultate extraxit: ipm̄ mortuū deprehendit. Cui⁹ quidē mortis erāt indicia. ipis diuturnitas. corporis rigiditas. oris et oculoz horribilis ap̄ro. denigratio cutis. venteris inflatio. et omnimoda sensus et morus priuatio. Pro ipso igitur suicitādo. ad beatam elizabeth votum emittitur. et priuuo vite pristina restauratur. **Q**uedam etiam puella in flumine submersa. dum fuisset extracta. beate elizabeth meritis. prorinus est vite restituta. **U**ir quidam nomine fredericus de dioecesi magūtinēsi. in arte natandi valde peritus. dum se in quadā aqua balnearēt. et pauperē quēdā per beatā elizabeth illuminatū deridēs. in ei⁹ faciē aquam cōtempnibil̄ spargeret. ille puocat⁹ dixit. Dñā illa sancta quē michi grām p̄stitit: de te me vindicet. ita vt hinc nō excas nisi mortu⁹ et submersus. Ille aut̄ imprecationem pauperis parupēdens. et in aquā lasciuē se immittēs. virib⁹ penitus destruit⁹.

De sancta

Elisabeth

se iunare non potuit: sed in profundū quasi lapis descēdit. Post multū vero tps requisit⁹. de aqua mortuus est delatus. Cūq; magn⁹ plāctus fieret super eum quidā ei⁹ propinqui ceperūt pro eo ad beatā elizabeth votū facere. ⁊ ei⁹ suffragia deuotissime implorare. Statim igitur in eū spūs redijt ⁊ uiuus ⁊ san⁹ surrexit. **Q**uidā nomine iobes de diocesi maguntinē. cum quodam fure innocēter deprehensus. ⁊ suspēdio cū ipso adiudicatus: cunctos rogauit vt beatā elizabeth orarēt. vt se cundū sua merita iuuaretur. Cum chier suspēsus audiuit vocē sup se dicentē. Confide ⁊ in sanctam elizabeth fiduciam habe. ⁊ liberaberis. Statimq; alio remanēte ipso fune fracto de loco alto grauissimē cecidit. nullam tū lesionē incurrit. licet noua qua indur⁹ erat camisia rumpetur. Qui exhilatus ait. Sancta elizabeth tu me liberaisti. ⁊ in stratum molle me cadere fecisti. Cum eim aliqui dice⁹ rēt ipm iterū suspēdendū. iudex ait. Quē de⁹ liberauit. denuo suspēdi nō pmittā. **T**onnerus quidam fuit in quodam monasterio dioecesis maguntinensis volemarus nomine ad modū religiosus q̄ carnē suā sic afflixit vt circa annos viginti loncā ad carnē portaret. ⁊ inter lapides ⁊ ligna iaceret. Hui⁹ manū dum in molēdino esset lapis molaris casu apprehensam sic peritit vt carnē ab vtraq; parte euelleret. ossa ⁊ nervos contereret. ita vt in quodā mortario p̄rita quodāmodo videret. Qui tanto doloris aculeo vigebarur vt rogaret q̄ manus. sibi p̄cideret. Cum igitur beatā elizabeth crebro in sui auxiliū inuocaret q̄ etiā in vita sua sibi familiaris extiterat. quadā nocte sibi apparuit dicens. Vis sanus fieri? Qui cū r̄nderet. libēter. illa manū apprehēdens nervos sanauit. ossa integrauit: ⁊ carnē ab vtraq; p̄te restituit. ⁊ pristinae sanitati donauit. Mane aut factō p̄fecte sanatū se regit ⁊ toti p̄ctū ipsam manū cunctis stupēribus laudatam ostendit. **Q**uidā puer quinquēnis discretus noīe maguntinē. d. oecsis. cum cec⁹ natus esset. meritis beate elizabeth lumen recepit. Pellis siquē integra sine pilis palpebrarū vel aliqua pellis diuisione oculi supinducta fuerat. adeo vt totalr oculos regeret. nec substātie oculorū vllum indicū appareret. Mater igitur ei⁹ ad sepulcrum beate elizabeth ipsum duces. de terra sepulcri oculos ei⁹ liminit. ⁊ sup eū beate elizabeth merita inuocauit. Et ecce pellis integra per medius scinditur. ⁊ eius oculi paruissimi turbulenti ⁊ sanguinolēti videntur. Sicq; puer beate elizabeth meritis suffragiū visus b̄nficio est port⁹. Puella

quedam eiusdem dioecesis. beatrix nomine cū diu magnis ⁊ diuersis fuisset infirmarib⁹ molestata. tandē gibbo in dorso ⁊ struma in pectore exarscētib⁹. sic ⁊ toto corpore incuruata vt nulla se rōne erigeret sed manibus sup genua positis corp⁹ suum taliter sustentaret. Cum igitur mater in quadam sporta eam ad tumulū sancte elizabeth deportass⁹ ⁊ per decē diēs cōmorātes ibidē nullū poruissent sanitatis remediū inuenire. irata mater ei⁹ p̄tra beatam elizabeth murmurauit dicēs. Omnib⁹ beneficis impendis: ⁊ me miserā non exaudis. Reuertens igitur oēs quos potero a visitatione tui auertere p̄curabo. Cū igitur irata recederet. ⁊ t̄miliare ⁊ dimidiū pegisset. ⁊ ei⁹ filia dolorib⁹ cruciata lugeret tandē ipsa puella obdormiēs vidit quadā pulcherrimā dñam cū facie refulgenti. quī corpus ei⁹ in dorso ⁊ pectore lucēs dixit ei. Surge ⁊ ambula. Enigilans puella. ⁊ se ab oī deformitate ⁊ curuitate penitus sanatū inuicēs. visitōnē matri retulit ⁊ gaudiū ⁊ letitiam generauit. Redētes igit ad sepulcrū sancte elizabeth. deo ⁊ sibi grās egerūt. ⁊ ibidem sportā in qua puella portata fuerat dimiserūt. **M**ulier quedā gertrudis noīe eiusdem dioecesis p̄ multos ānos vtrōq; crude p̄tracta ⁊ toto corpore curua in somnijs admonebatur: vt ad sanctū nicolaū p̄ficēs ei⁹ debeat merita implorare. Quē ad quadā eccliam sancti nicolai portari se fecit. ⁊ in vno cruce sanitatē inuenit. Tandē ad sepulcrū beate elizabeth p̄ducta. et sup ei⁹ tumulū posita. grauissimis dolorib⁹ stimulara. ⁊ velut amēs effecta. sana ⁊ inolumis exurrexit. **M**ulier quedā sanctrudis noīe eiusdem dioecesis cū p̄annū integrū penit⁹ ceca mansisset ⁊ aliorū sp̄ auxilio duceret. ad rogandū sanctā elizabeth tota deuotiōe se p̄tulit. ⁊ amissum lūmē recepit. **C**ir quidā beatrix maguntinē. dioecsis. cum lumine oclorū penit⁹ esset puuatus. sepulcrū scēte elizabeth visitās: plene curationis b̄nficiū reportauit. Postmodū vō idē vir fluxu sanguinis adeo est grauat⁹ vt moritur⁹ a familia crederet. Accipiens vero de terra sepulcri sancte elizabeth ⁊ ipsam p̄ficēs aqua cōmiscuit. ⁊ bibēs plenā sanitatem recepit. **P**uella quedā metildis noīe treuerenē. dioecsis dum visu ⁊ auditu priuata esset. ⁊ loquēdi ⁊ ambulandi potentā amississet. p̄ suos ⁊ mater ad beatā elizabeth eam deuocuit. ⁊ p̄fecte sanatas deū ⁊ elizabeth laudātes magnalia receperūt. **M**lier q̄dā noīe beledigis treuerenē. dioecsis. cū p̄ annū ceca penit⁹ extitiss⁹. ⁊ p̄ sua curationē beate elizabeth merita inuocass⁹: ad tumū

De sancta

Cecilia

lum eius duci se faciens vni⁹ oculi lumen recepit
 Que ad ppria reuerfa in alio grauiter torqri se
 sensit. Cū vero iterū ei⁹ merita implozasset. appa
 ruit ei dicēs. Accedēs ad altare fac cū corpali tu
 os oculos vtilari. z sic recipies sanitatē. Que cū
 iussa cōpleuisset sanitatē recepit. **C**ur qdā the
 odo:us nomine maguntin. diocesis. in genibus z
 crurib⁹ diu grauissime infirmat⁹. ita vt nō posset
 peigere nisi ab alijs portaretur. vorum fecit q se
 pulcrū sancte elizabeth cū oblationibus visitaret
 Et cum locus eius a tumulo tm̄ per decem milia
 ria distaret. vit in octo dieb⁹ potuit puenire. Cū
 vero ibidem per quatuor septimanas mansisset. z
 nullū remediū impetraffer. domū redibat. Cūq
 in loco quodā iuxta alū infirmū decumbēs quie
 sceret. vidit in somnis quēndā ad se venientē z a
 qua totalr perfunderē. Qui euigilans. ptra so
 cium iratus ait. Quare me aqua totalr pfudisti?
 Qui ait. Ego te nō pfudi. Sed credo q illa pfusio
 erit tibi causa salutis. Ille igitur surgens. z se sa
 natum totalr inueniēs. baculos sup humerū po
 suit. z ad tumulū sancte elizabeth rediens. z grās
 agens letus adpropria remeauit.

De sancta cecilia. drv. A

Cecilia quasi celi lilia. vel cecis via. veta
 celo z lia. Uel cecilia quasi cecitate carēs
 Uel hō a celo z leos qd est ppl's. fuit em̄
 celeste liliū per virginitaris pudorē. Uel dī liliū.
 qz habuit candorē mūdicie. virozem pfaētie. odo
 rem bone fame. fuit z cecis via per exēpli infoz

mationem. celum per iugem ptemplationem. lia
 per assiduā operationē. Uel dī celū: qz sicut dicit
 ysidorus. celum pfi volubile. rotundū z ardens
 esse dixerūt. sic z ipsa fuit volubilis p operationē
 solicitā. rotūda per perseuerantiā. ardens pcha
 ritatē succensam. fuit etiā cecitate carēs p sapi
 entie splendorē. fuit z celū ppli: qz in ipsa tanq
 in celo spūali ppl's ad imitandū inuictur solem.
 lunam z stellas. id est. sapiētie ppicacitatē. fidei
 magnanimitatē. z virtutū varietatē.

Cecilia virgo pclarissima ex nobili roma
 noz genere exorta. z ab ipsis cunabulis
 in fide christi nutrita. absconditū semper
 euangelū xp̄i gerebat in pectore. z nō dieb⁹ neq
 noctib⁹ a colloquijs diuis z orōne cessabat. suāq
 virginitarē pseruari a dño exorabat. Cum autem
 cuidā iuueni nomine valeriano desponsata fuisset
 z dies nuptiaz instituta esset. illa subrus ad car
 nem cilicio erat induta. z desup deauratis vesti
 bus tegebatur. Et cantātib⁹ organis: illa in cor
 de soli dño decārabat dicēs. fiat dñe cor meum z
 corpus meū immaculatū: vt non pfundat. Et bi
 duanis ac triduanis ieiunijs orans cōmendabat
 dño qd timebat. Venit autē nox in qua suscepit
 vna cū sponso suo cubiculi secreta silencia. Et ita
 eum alloquitur. O dulcissime atqz amātissime iu
 uenis. est mysteriū qd tibi pfitear. si modo tu iura
 tus asseras tota te illud obseruātia custodire. Ju
 rar valerianus se illud nulla necessitate detegere
 nulla pdere ratione. Tūc illa ait. Angelū dei ha
 beo amatozē qui nimio zelo custodit corpus meū.
 Sic si leuiter senserit q tu me polluto amore con
 tingas. statim feriet te. z amittes florē tue gra
 tissime iuuetutis. Si autē cognouerit q me sine
 ro amore diligas. ita quoqz diligit te sicut me. et
 oñdet tibi gloriam suam. Tūc valerian⁹ nutu dei
 correctus ait. Si vis vt credā tibi: ipm angelum
 michi ostēde. z si vere probauero q angel⁹ sit fa
 ciam qd hortaris. Si autē virū alium diligis. te z
 illum gladio feriā. Cui cecilia dixit. Si in deū ve
 rum credideris. z te baptisari pmiseris ipsum vi
 dere valebis. Uade igitur in terciū miliariū ab
 vrbē via q p̄ nūcupatur. z paupib⁹ quos illic
 inuenies dices. Cecilia me misit ad vos vt osten
 datis michi sanctū senē vibanū: qm̄ ad ipsum ha
 beo secreta mādata que perferā. Hunc dū tu vide
 ris: indica ei oīa verba mea. z postq ab eo puri
 ficatus fueris z redieris angelum ipsum videbis.
 Tūc valerian⁹ p̄xit. z scdm̄ signa que acceperat
 sanctū vibanū ep̄m̄ intra sepulcra martirū latitā

z iij